

Univers Kavafis

Σύμπαν Καβάφη

Elies Monxolí

amb la col·laboració de Lluís Llach i Alexandra Gravas

Caligraf

Taula

Ítaca, el nostre destí	
Elies Monxolí	9
<i>Univers Kavafis: Kavafis, un univers</i>	
Laura Borràs Castanyer	13
Kavafis musicat: de Lluís Llach a Elies Monxolí	
Eusebi Ayensa	29
La música d'Elies Monxolí	
Javier Costa	37
Fassianós i Kavafis: el diàleg dels colors amb les paraules	
Katerina Kostimpa	39

CANÇONS

Konstandinos P. Kavafis – Elies Monxolí	47
Posidoniates	49
Ciris	51
El seu origen (amb la col·laboració de Lluís Llach)	53
Ítaca (amb la col·laboració d'Alexandra Gravas)	55
Torna (amb la col·laboració d'Alexandra Gravas)	59
Per les tavernes	63
El déu abandona Antoni	65
Mar de matí	67
Tot esperant els bàrbars	69
Dies de 1903	73
Segona Odissea (amb la col·laboració d'Alexandra Gravas)	75

El sol de la tarda	79
Al moll	81
Un vell	83
Eternitat	85
Notes als poemes	
Eusebi Ayensa	87
Poemes originals en grec	
Konstandinos P. Kavafis	101

Ítaca, el nostre destí

Origen

Ara que «l'estiu ajaça per tot l'adormit camp l'ample silenci que estenen els grills», com deia l'enyorat Salvador Espriu, just ara fa dos anys que els déus d'Empúries ens van convocar, a Eusebi Ayensa i a mi, en aquest jaciment arqueològic, el més visitat de Catalunya, on jo presentava el meu darrer treball, *Jardí de meravelles*, per tal de parlar, en una conversa improvisada, de la possibilitat de posar música a alguns poemes de Kavafis que ell havia traduït a la nostra llengua. La idea em va seduir de bon principi i, després de molts mesos de treball, ara, arribem a port amb la publicació d'aquest treball.

Per què Kavafis?

En el seu *Discurs per la dignitat de l'home* (1486), el manifest fundacional del Renaixement italià, Pico della Mirandola escriu amb relació a l'ésser humà: «Podràs degenerar en els éssers inferiors, que són les bèsties; podràs regenerar-te, si així et plau, en els éssers superiors, que són divins».

Efectivament, com ja deixà escrit Aristòtil al s. iv aC., la condició humana és eixa: viure a meitat de camí entre les bèsties i els déus. La idea, però, havia aparegut molts anys abans, en el *Corpus Hermeticum*, d'Hermes Trimegist, traduït del grec al llatí el 1463 pel mestre de Pico, Marsilio Ficino, i publicat el 1471. Però no només

això: Dante, el «Sommo Poeta», havia començat la seua magna obra uns cent cinquanta anys abans (a les primeries de 1300) amb aquell «Nel mezzo del cammin di nostra vita», suggerint que ens trobem enmig d'un camí temporal (horitzontal) i alhora d'un d'espiritual (vertical). També el nostre estimat poeta de Sinera, uns quants segles més tard, a la *Primera història d'Esther*, escriu: «car ningú no sap si l'alè de vida dels fills de l'home munta enlaire i si l'hàlit de la bèstia davalla devers la terra». L'ésser humà es troba, diuen, en eixe lloc intermedi (ja no del tot bèstia irracional però tampoc encara àngel o déu), en un lloc intrínsecament humà, senyorejat pel temps, i, per tant, ple de records, de desigs, de pors i de nostàlgia, d'ombres, de caverna platònica, d'agitació, de tempesta, però també d'esperances, de fantasies, de somnis...

Kavafis va escriure poèticament aquesta condició com ningú no ho havia fet abans, d'una manera bellíssima, com veurem tot seguit, però també, deixeu-me avançar ja, va cantar el recte camí d'accés (segons l'expressió novament espriuana), a través d'un pensament elevat, a espais lluminosos i transparents de la consciència, de l'experiència, pura presència, pur *kairós*, *Satchitananda*, un àmbit sempre nou que va batejar amb el nom d'«Ítaca». Amb «ella» dins nostre, els mitològics lestrígons, els ciclops o el mateix Posidó es tornen amables o desapareixen: «ja veuràs com no te'ls trobes en la ruta / si alt és el teu pensar / i clara l'emoció que envaeix el teu cos. / Porta sempre al cor Ítaca». Del Mite al Logos i del Logos... a Ítaca.

I, amb tot, quina gran bellesa trobem en els seus poemes fets de perles de temps, de tardes de nostàlgia i de nits embriagadores, de mars d'anhels infinits i de perfums sensuals, de pells que recorden, de llavis encesos pel desig, de tavernes sòrdides, d'uns ulls de poesia inabastable, de pobles i de llengües que s'obliden i es perden en el temps, de déus que ens abandonen, de bàrbars que arribaran avui,

de llits banyats pel goig i el sol de la tarda..., però també d'eternitat: «sàpigues que mai ningú no naix i ningú no mor» canta, tot recordant-nos la *Bhagavad Gita*.

En definitiva, ningú com aquest poeta medi-terrani (de nou enmig de dos mons) per cantar la complexitat de l'ànima humana, conscient del pas del temps, en tota la seua riquesa; sempre ens parla de nosaltres, i d'una manera propera, fàcil i intensa alhora, natural, íntima..., com només els autèntics poetes saben fer.

Destí

Ha estat un gran plaer navegar aquests dos darrers anys pels mars kavafians de la mà del meu estimat amic Eusebi Ayensa, confident i extraordinari traductor de la poesia completa de Kavafis al català, a qui agraisc enormement aquesta travessia. I des d'ací deixeu-me donar les gràcies també a totes i cadascuna de les persones (músics o no) que han col·laborat en aquest CD-Llibre, des de Lluís Llach (quina meravella que haja participat!) fins a l'últim músic de l'orquestra, passant per Alexandra Gravas, Jordi Armengol, Jorge Pérez, Iorgos Franguelis, Miguel Ángel Navarro, l'orquestra «Nosoloclásica» del Conservatori Superior de Música de Castelló, David Apellániz, David Pastor, Irene Vilaplana, Daniel Fuster, Gabriel Amargant, Borja Penalba, Javier Costa, Manel Camp, i l'equip humà del Museu Fassianós d'Atenes i d'Edicions Cal·lígraf, així com les persones, tantes, que han estat al meu costat durant tot el procés.

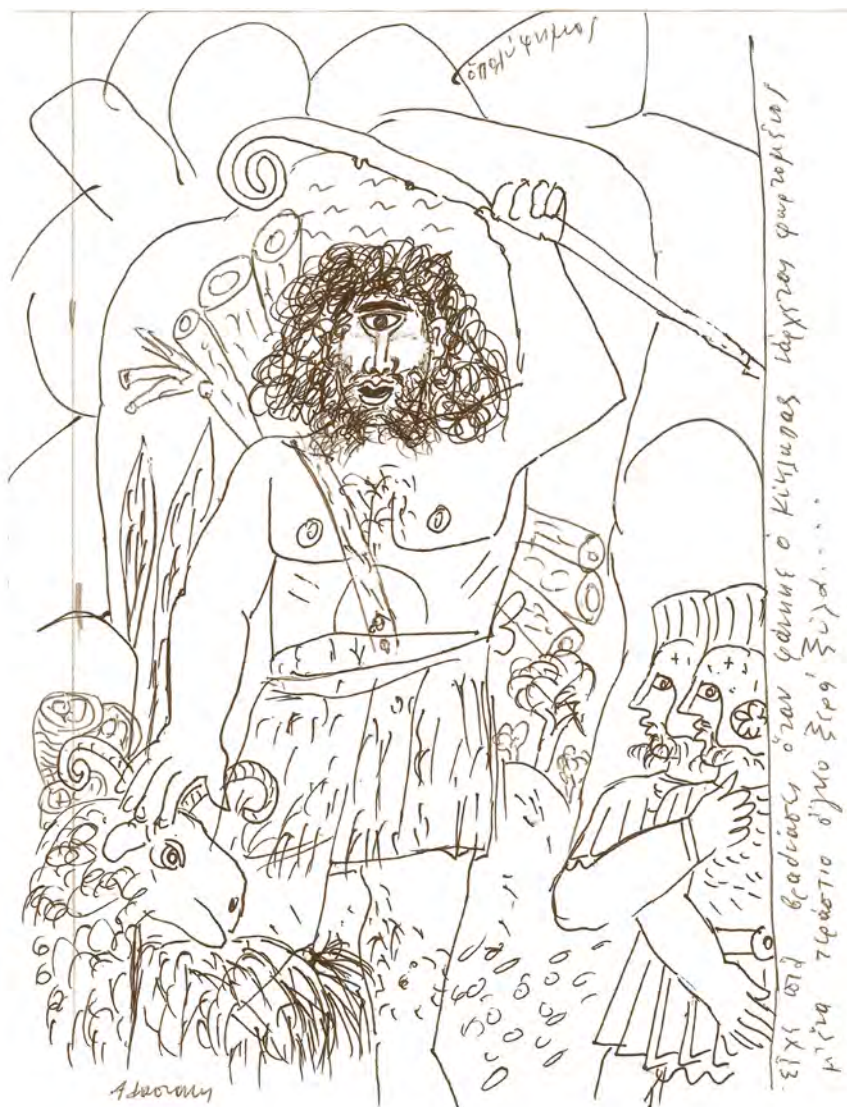
I més gràcies: a Laura Borràs, Eusebi Ayensa, Javier Costa i Katerina Kostimpa pels textos introductoris que tant enriqueixen aquesta proposta musical, poètica i artística. I des d'ací envie una abraçada i un agraïment molt especial a Joan Francesc Mira per l'ajuda en la faena d'adaptació dels poemes.

Vos deixe, si voleu, amb aquestes quinze cançons, ja vostres, fetes potser *nel mezzo del cammin*, sí, però amb la mirada clara a l'horitzó, on habita la veritat, l'amor, l'harmonia i la llibertat... perquè Ítaca, no ens enganyem, és el nostre destí!

ELIES MONXOLÍ

Cançons

Konstandinos P. Kavafis - Elies Monxolí

Itaca

Quan ixes per a fer el viatge cap a Itaca,
prega que el camí siga llarg,
ple d'aventures i amerat de saviesa.
A lestrígons i a cruels ciclops
o a l'irat Posidó no els tingues por,
ja veuràs com no te'ls trobes en la ruta
si alt és el teu pensar
i clara l'emoció que envaeix el teu cos.

Porta sempre al cor Itaca,
has d'arribar-hi, és el teu destí,
però no forces gens la travessia.
És millor que dure molts anys i el dia que fondeges a l'illa,
encara que la trobes pobra, hauràs comprès,
segur, què volen dir les Ítaques.

I entraràs en ports que els teus ulls ignoraven,
llocs on gaudiràs dels perfums més sensuals,
que res no t'encadene, Itaca està més lluny encara.

I a poc a poc et portaran «veles e vents»
més enllà de Circe, Calipso o Nausica,
de les Sirenes i del teu descens a l'Hades;
Penèlope és el teu far
i en ell contemples ja la rosa al mar.

Porta sempre al cor Itaca,
hi arribaràs, és el teu destí,

però no forces gens la travessia.
T'ha donat el bell viatge i res més podrà donar-te, ella,
i encara que la trobes pobra no t'haurà enganyat,
sabràs què volen dir les Itagues.

I ara, iniciat en el viatge a Itaca,
no mires arrere, sols són ombres,
la llum està esperant-te, aquella llum, la llum d'Itaca.

Escolteu la cançó

Univers Kavafis
Elies Monxolí
amb la col·laboració
especial de Lluís Llach
i Alexandra Gravas

Lletres: Konstandinos
P. Kavafis, adaptacions
d'Elies Monxolí a partir de
les traduccions d'Eusebi
Ayensa (Editorial Flâneur,
Barcelona, 2024)

Música: Elies
Monxolí Cerveró

Productor musical:

Jordi Armengol

Arranjaments musicals: Elies
Monxolí, amb la col·laboració
de Manel Camp i Javier Costa.
Enregistrat als estudis Sia
Studio (Barcelona), MoMa
Music Studio (València) i
SoundHouse Studio (Atenes)

Enginyers de gravació
a Barcelona, València i

Atenes: Jordi Armengol, Jorge
Pérez i Iorgos Franguelis

Mescles: Jordi Armengol
i Jorge Pérez

Masterització:
Jordi Armengol

Gravació de la veu d'«Ítaca»:
Estudis Lalal (Benagéber) per
Nacho Mañó (dins *Odissea, el*
viatge de Ningú, 2017, Edicions
96). Nova masterització de
la veu: Jordi Armengol.

Músics

Piano, veu i trompa:
Elies Monxolí

Veus: Lluís Llach
Alexandra Gravas

Guitarres acústiques,
elèctriques i programació:
Jordi Armengol

Violoncel: David Apellániz

Violí: Irene Vilaplana

Oboè: Daniel Fuster

Trompeta: David Pastor

Clarinet: Gabriel Amargant
Acordió: Borja Penalba
(amb l'acordió de l'estimada
i recordada guitarrista
Laura Aymerich)

Orquestra Simfònica:

«Nosoloclásica», del
Conservatori Superior
de Música de Castelló.
Enregistrament a l'Estudi
Rockaway, de Castelló de
la Plana, amb Jorge Pérez
i amb la col·laboració
de Josep Asensio

Violins primers: Alicia Blasco
Leal (concertino), Óscar
Besó Santana, Laura Linares
Vega i Ferran Mas Pérez

Violins segons: Luca Zorrilla
Guaita, Samuel Belda Sanz
i Martí Garcia Eroles

Violes: Victoria Viciano
Fandos, Yaiza Jodar
Centelles, Lucia Albort
Navarro i Daniel Madrid
Podolenchuk

Violoncels: Víctor Paniagua

Almaraz, Clara Codoñer
Bellot i Helene Rose Hultén
Contrabaix: David Monrabal

Director de l'orquestra:
Miguel Ángel Navarro

Afinació i entonació del
piano acústic (model Yamaha
C3): David Izquierdo.
La gravació del piano en
algunes cançons va ser
enregistrada a casa d'Elies
Monxolí sota la direcció
tècnica de Jorge Pérez

Devem un agraïment
molt especial a l'orquestra
Nosoloclásica, del
Conservatori Superior
de Música de Castelló, i
al seu director, Miguel
Ángel Navarro.

Escolteu totes les
cançons del disc